

Voorwoord

Het boek dat voor u ligt, is bedoeld ter uitvoering in groep 7 van het basisonderwijs.

Handvaardigheid is niet alleen een gezellige les, waarmee de taal- en rekenactiviteiten onderbroken worden. Handvaardigheidslessen zijn bij uitstek geschikt om kinderen technieken en beeldaspecten bij te brengen.

Durf een stapje verder te gaan, laat de kinderen in aanraking komen met materialen die niet alledaags zijn. Laat ze ervaren en leren tegelijk!

Dit boek bevat een programma voor een heel schooljaar. De lessen zijn verdeeld in lestijden, maar u kunt dit natuurlijk aanpassen naar eigen inzicht. Iedere groep is anders. Kijk goed naar het tempo van de groep en speel hier op in. Stel eisen, maar geef de kinderen ook de tijd om een werkje naar tevredenheid af te ronden. Zelfs al kost dat soms een extra les!

U zult merken dat sommige lessen vrij eenvoudig zijn en vooral gebaseerd zijn op reproduceren. Andere lessen vergen juist veel eigen fantasie, oplossingsgericht denken en creativiteit. Dit is een bewuste keuze. In mijn ervaring werkt juist de afwisseling van deze twee voor zowel de leerlingen als de leerkracht erg goed.

Op de volgende vier pagina's vindt u de opbouw in leerlijnen over de groepen 3 t/m 8. In de kolommen staan cijfers, deze cijfers staan voor de bijbehorende les uit dat leerjaar. U kunt zo eenvoudig zien wanneer welke techniek, welk materiaal en welk beeldaspect (weer) aan bod komt.

De getekende beschrijving van iedere les kunt u ook als stappenplan voor de kinderen gebruiken. Kopieer het op A3-papier en hang het op in de klas. Op deze manier worden de kinderen visueel ondersteund als ze even de volgende stap niet meer weten. Zo heeft u zelf meer ruimte om de kinderen te ondersteunen.

Tot slot wil ik Eelke Schuurbijs enorm bedanken voor het maken van de illustraties!

Heel erg veel knutselplezier en maak vooral 'Tijd voor Handvaardigheid'!

augustus 2013

Lydia Schuurbijs

Leerlijn technieken / materialen

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Klei	13	27-29	28-29	5-6	25-26	35-36
Brooddeeg	33-34	8-9	22-24	16-17	19-20	3-4
Boetseren - plat/ halfruimtelijk werken - 3D werken - holle vormen maken - uit één stuk werken - losse delen samenvoegen - (textuur) inkrassen - mallen gebruiken - mensfiguur maken - dierfiguur maken	13, 33-34 13 33-34 33-34	8-9 27-29 8-9,27-29 8-9 33-34	22-24 28-29 22-24,28-29 28-29	16-17 5-6 5-6 5-6,16-17 5-6,16-17 16-17	19-20 25-26 25-26 19-20 25-26 25-26	3-4 35-36 35-36 3-4 3-4,35-36
Draad/Touw - vingerhaken - pompoms - kwastpoppen - borduren - rijgen - naaien - plakken - knopen - lussen maken	30-32 37-38 15-16	37-38 10-12 23-25 6-7, 21 10-12,37-38	30-31 13-14,32-33 5-6,13-14, 30-31,32- 33,34 5-6	30-31 32-33 37-38 13,32-33 37-38 21	31-32 8-9, 21-24, 27-28,34-36 31-32	5-7 32-34 14
Vilt/Stof - stof-maché - knippen - applicatie - patroon spelden - tekenen	15-16 1-2, 30-32 8	6-7 23-25 23-25 15	25-27	14-15 10-11 10-11 10-11	21-24 8-9,21-24, 34-36,37-38 5-6 34-36	21-22 32-34
Stof/Papier/Karton - weven - vlechten - tamponneren/sjabloneren - afdrukken van verf - gebruik van mallen	29 12, 28	30-31 36 6-7,27-29 1 2-3,13,20, 23-25	20-21 35 1 2-4,7,11	20 28-29	5-6 29-30 11	12,19-20,32- 34

Papier/ Karton /Hout - toepassen van plakranden - spatten - ecoline blazen - krullen - halfruimteliijk - 3D (ook karton) - scheuren - papier-maché - vliegerpapier - sitspapier - crêpepapier - zijdevloeipapier - vouwen - kreuken - inpakken - snijden - gelijke stroken knippen - omklaptechniek - diepte creëren plat vlak	 36 11,17-18, 23-24,26-27 29,35 3,7 4 9-10,20-22 23-24,28 4,19 3, 35 23-24,26-27 29	 2-3 32 2-3,10-12 14,22 4-5 16-19 4-5 10-12 2-3 2-3,8-9, 10-12, 32 23-25,27-29	 35 8-10,11, 37-38 2-4, 15-17 7, 11,37-38 8-10 7, 36	 1-2,12,35-36 3-4,14-15, 18-19 7-9 28-29 35-36 3-4 34 22-24,25-27	 11 1-2,12-15 11 3-4 33 1-2 21-24,27-28 7 10	 15-18,19- 20,37-38 8,13,15- 18,19- 20,23,37-38 1-2 24-27 8,37-38 13 24-27,28-31 37-38 23
Constructies/Verbanden - scharnierconstructies - halfsteensverband - bewegende delen	 14		 12			 15-18 12
Gips - gieten - verband			 18-19	 22-24	 16-18	 9-11
Hout					 12-15	 28-31
IJzerdraad/Chenilledraad	 5-6		 22-24		 8-9	 3-4
Overig - basis maken voor papier-maché - speksteen - linoleum - natuurlijk materiaal - pitriet - eieren uitblazen - playmaïs - mozaïek - pasta - ecoline (afstoottechniek) - gekleurd zand - poedersuikerlijm - rietjes - piepschuim	 25 8	 16-19 26 33-34 15 35	 2-4 12 34	 7-9 13 14-15 21 25-27 14-15	 27-28 29-30	

Leerlijn beeldaspecten

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Vorm - geometrische vormen - organische vormen - gezicht - lichaam - symmetrie - letters - omtrek /contour - samenvoegen - herhalen - groot/klein - hoekig - eivorm - stippen - rond/hoekig - rond - vereenvoudigd - vormverandering - spiegelbeeld - spiraal - binnen- en buitenvorm - hartvorm - silhouet - functionele vormen - dierenlijf - verhouding - abstract	7, 13, 19,25,30- 32,33-34 4,5-6 11 1-2 9-10 9-10 12 1-2, 12,13,14 3 5-6 17-18, 19 20-22 20-22 35 7	10-12, 33-34,36 10-12,13,32 2-3, 20,32 21,35 22 10-12,36 13,27-29 8-9,13,15, 20, 21,23-25 14	12,20-21,34 5-6,37-38 28-29/30-31 13-14,32-33 35,36,37-38 8-10 1 5-6 8-10,11 22-24	13,20,25- 27,34 5-6,28-29 12,16-17 25-27 12 18-19 21 25-27,32-33 14-15 1-2,10- 11,12,35-36 18-19 14-15 12 5-6 3-4,7-9 12	21-24,33 7 8-9 7 10, 37-38 31-32 1-2,27- 28,37-38 29-30 3-4,5-6,7,11 10 25-26	13,15-18,19- 20,23 8 3-4,12,21- 22,35-36 3-4 13 14,19-20 1-2 24-27 5-7 23 15-18 15-18 9-11
Ruimte - plaatsing o.h. vlak/i.d. ruimte - horizon - centreren - overlap - plattegrond	13	26 4-5,15,21	37-38 1,36 35	12 35-36	5-6	37-38 15-18
Kleur - huidskleur - herfstkleuren - gevoelswaarden - realistisch - expressionistisch	1-2, 9-10 5,6 7,15-16,17- 18, 20-22, 23-24,28 11,25,33-34 25,33-34	6-7,8-9 10-12,22 16-19,26,27- 29 16-19,26	28-29 5-6,7 18-19,32-33 2-4	5-6 18-19,22-24 7-9	5-6 16-18,19-20 25-26	24-27,37-38

Kleur (vervolg) - zacht/fel - primair - pastel - karakterversterkend - mengen - opvallend - nuances - secundair - contrasten - combinaties - negatief - koud/warm - kerst	8 19 20-22 36 3	14 33-34,36 14,22,35 13 4-5 4-5,27-29 33-34,36	18-19 34 18-19 2-4 15-17	21 34 21 7-9,10-11 5-6,21 34 1-2 20,30-31	19-20 19-20 7 8-9 27-28 10 34-36 7	12 8 9-11 12 12 5-7,19- 20,32-34 1-2 3-4 14
Licht	23-24,28	22	7,11,37-38	12,14-15,28-29	11	8,13,14,37-38
Textuur - stoffen - bobbels - geboetseerd - nabootsen - ingekrast - zacht - glad - ribbels - korrelig/ruw - reliëf - kreukels - draad	15-16 33-34 30-32	23-25,30-31 6-7 16-19 8-9 27-29,33-34 33-34 20,35	 2-4,7 30-31 22-24,28-29 12 18-19	 16-17 5-6 3-4,22-24	34-36,37-38 25-26 12-15,19- 20,27-28 12-15,16-18 1-2	21-22,32-34 3-4,35-36 24-27,28-31 9-11,28-31 24-27 14
Compositie - patroon - verdelen - zelf bedenken - functionele plaatsing - naar een voorbeeld - spiegelbeeld - afsnijding	12, 15-16 19 23-24,35 14 26-27	 6-7,21 16-19 33-34	 8-10,25- 27,34,36	21,25-27,37- 38 18-19,25- 27,37-38 5-6	3-4 3-4,10,16- 18,29-30 7	32-34 28-31 15-18,21- 22,35-36 15-18,24-27
Lijn - lijnenspel - strepen - doorgetrokken - rond/hoekig - golvend - horizontaal/verticaal - schuin - rafelig	19,29,36 20-22 37-38 36	15,22 1,37-38 37-38 6-7 30-31	1,20-21 13-14,32-33 25-27,37-38	13,14-15 21 12,32-33 20 20,37-38 35-36,37-38	3-4 5-6,7,10, 31-32 33 33	5-7,13,14,23 9-11 23 1-2
Vlakkvulling	4,5-6,8,12,17-18,35	1, 4-5,32,33-34	7,15-17,32-33	1-2	1-2,21-24,31-32,37-38	1-2,19-20,21-22

Inhoud groep 7:

- Les 1)** **Een collage maken van gekreukeld papier**
- *starten met het onderwerp*
- Les 2)** - *de collage afmaken*
- Les 3)** **Schalen maken van papier-maché**
- *de bakjes inplakken met papier-maché*
- Les 4)** - *de schalen schilderen*
- Les 5)** **Sjabloneren op stof en vervolgens vastnaaien op papier**
- *een A4 van stof knippen, bladeren knippen en deze sjabloneren.*
- Les 6)** - *het lapje stof vastnaaien op papier*
- Les 7)** **Een pompoen maken met negatief-effect**
- Les 8)** **Een draadpoppetje afwerken met papier-maché en aankleden**
- *een draadpop maken en deze omwikkelen met papier-maché, starten met het maken van de aankleding*
- Les 9)** - *de pop beschilderen en aankleden*
- Les 10)** **Een silhouet maken van huizen**
- Les 11)** **Waxinelichthouders maken van karton**
- Les 12)** **Figuurzagen**
- *een figuur kiezen en starten met zagen*
- Les 13)** - *het figuur afmaken en starten met 3D*
- Les 14)** - *verder gaan met 3D, het figuur afronden*
- Les 15)** - *schilderen*
- Les 16)** **Gipsmaskers maken**
- *de eerste helft van de maskers maken*
- Les 17)** - *de tweede helft van de maskers maken*
- Les 18)** - *de maskers schilderen*
- Les 19)** **Brooddeeg maken**
- Les 20)** - *brooddeeg schilderen*

Les 21) Moederdag: doosjes maken

Les 22) - *doosjes afmaken*

Les 23) - *doosjes naaien*

Les 24) - *doosjes verder naaien, versieren en inpakken*

Les 25) Kleien

Les 26) - *het kleiwerkje verven*

Les 27) Amulet vijlen

Les 28) - *het amulet inpakken*

Les 29) Linoleum snijden

Les 30) - *linoleum afmaken en afdrukken*

Les 31) Vrij borduren op plastic stramien

Les 32) - *het borduurwerk afmaken*

Les 33) Vouwen (een zomers molentje)

Les 34) Sokpoppen maken

Les 35) - *sokpoppen versieren*

Les 36) - *sokpoppen verder afmaken*

Les 37) Tempex schilderij

Les 38) - *het schilderij afmaken*

een collage van gekreukeld papier

Benodigdheden per leerling:

- gekleurd papier in diverse kleuren
- potlood
- schaar
- stukje ribkarton
- lijm